

Maurice Nadeau

**DĚJINY
SURREALISMU**

II

SURREALISTICKÉ DOKUMENTY

VOTOBIA

DOPIS ŠÉFLÉKAŘŮM ÚSTAVŮ PRO CHOROMYSLNÉ

Pánové,

zákony a obyčeje vám přiznávají právo měřit ducha. Toto svrchované a obávané rozsuzování vykonáváte podle svého rozumu. Je to k smíchu. Lehkověrnost civilizovaných národů, učenců a vládců věnčí psychiatrii kdovíjakou září. Výkon vašeho povolání je předem odsouzen. Nehodláme zde rozprávět o hodnotě vaší vědy ani o pochybné existenci duševních chorob. Avšak kolik ušlechtilých pokusů přiblížit se vnitřnímu světu, v němž žije tolik vašich vězňů, u vás případně na sto náročných patogenií, v nichž se uvolňuje splynutí hmoty a ducha, na sto diagnóz, z nichž se dají použít jen ty nejméně určité? Pro kolik z vás, například, je sen schizofrenika či obrazy, jejichž kořisti se stává, něčím jiným než slovním salátem?

Nedivíme se, že nestačíte na úkol, k němuž je tak málo předurčených. Avšak ohrazujeme se proti právu, které se dává lidem, ať už omezeným nebo ne, schvalovat doživotním žalářováním svá slidičství v oblasti ducha.

A jakým žalářováním! Je známo, a dávno ještě ne dost, že tyto ústavy, vzdáleny toho, být útulky, jsou strašnými věznicemi, v nichž chovanci dodávají zdarma a pohodlně pracovní sílu, kde krutost je pravidlem, a že vy to připouštíte. Ústav pro choromyslné se pod maskou vědy a spravedlnosti podobá kasárnám, žaláři a galejím.

Nedotýkáme se zde otázky svévolného internování, abychom vás ušetřili námahy ji prostě popřít. Víme, že velký počet vašich strážníků, podle oficiální definice dokonale šílených, je takto svévolně internován. Nepřipustíme, aby se překáželo svobodnému rozvoji šílenství, stejně zákonného a stejně logického jako každý jiný sled lidských myšlenek a činů. Potlačovat asociální reakce je právě tak chimérické, jako zásadně nepřijatelné. Všechny individuální činy jsou asociální. Blázní jsou typickými oběťmi sociální diktatury; žádáme osvobození těchto galejníků citovosti ve jménu té individuality, která je člověku vlastní, neboť není v pravomoci zákonů zavírat všechny lidi, kteří myslí a jednají.

Aniž chceme zdůrazňovat dokonale geniální povahu projevů některých

bláznů, pokud jsme schopni je ocenit, prohlašujeme naprostou oprávněnost jejich koncepce reality a všeho dění, které z ní vyplývá.

Připomeňte si to laskavě zítra ráno při primářské vizitě, až se budete bez slovníku pokoušet konverzovat s těmito lidmi, vůči nimž, jak jistě uznáte, máte jediné výhodu síly.

(*La Révolution surréaliste* 3, 1925.)

DEKLARACE Z 27. LEDNA 1925

Vzhledem k falešné interpretaci našeho úsilí, stupidně rozšiřované na veřejnosti, považujeme za nutné k veškeré idiotské literární, dramatické, filosofické, exegetické a dokonce teologické současné kritice prohlásit:

1. Nemáme nic společného s literaturou; jsme nicméně výjimečně schopni, je-li to zapotřebí, používat jí jako kdokoli jiný.
2. *Surrealismus* není novým či dokonce snazším výrazovým prostředkem, tím méně metafyzikou poesie. Je prostředkem totálního osvobození ducha a všeho, co se mu podobá.
3. Jsme pevně rozhodnutí dělat Revoluci.
4. Spojili jsme slovo *surrealismus* se slovem *revoluce* jedině proto, abychom ukázali na bezzájmový, neposkvřený a dokonce úplně bezvýhledný charakter této revoluce.
5. Nemáme v úmyslu jakkoli měnit mravy lidí, ale pokládáme za vhodné upozornit na křehkost jejich myšlenek a na to, na jakých pohyblivých základech, na jakých sklepeních postavili své chvějící se domy.
6. Předkládáme společnosti tuto slavnostní výstrahu:
Ať si dá pozor na své poklesky, na každý chybný krok svého ducha, nepromineme jí zhora nic.
7. Při každém zvratu svého myšlení na nás Společnost vždy znovu narazí.
8. Jsme specialisty v Revoltě.
9. Zvláště na adresu západního světa říkáme:
surrealismus existuje.

Ale co je to vlastně za nový *ismus*, který se na nás navěšuje?

Surrealismus není básnickou formou. Je výkřikem ducha, který se obrací sám k sobě a je pevně a zoufale rozhodnut strhnout svá pouta; bude-li to třeba, i materiálními kladivy!

Z Úřadu pro surrealistické výzkumy
15, rue de Grenelle

Louis Aragon, Antonin Artaud, Jacques Baron, Joë Bousquet, J.-A. Boiffard, André Breton, Jean Carrive, René Crevel, Robert Desnos, Paul Éluard, Max Ernst, T. Fraenkel, Francis Gérard, Michel Leiris, Georges Limbour, Mathias Lübeck, Georges Malkine, André Masson, Max Morise, Pierre Naville, Marcel Noll, Benjamin Péret, Raymond Queneau, Philippe Soupault, Dédé Sunbeam, Roland Tual.

DVA DŮVĚRNÉ DOKUMENTY

Podepsaní členové *La Révolution surréaliste*, kteří se 2. dubna 1925 sešli, aby stanovili, který z obou principů, zda surrealistický, či revoluční, by byl nejlépe schopen řídit jejich akce, nedospěli v té věci k dohodě; souhlasí spolu v těchto bodech:

1. Před každou surrealistickou nebo revoluční činností vládne v jejich duchu určitý stav zběsilosti.

2. Domnívají se, že pouze na této cestě zběsilosti jsou nejlépe schopni dosáhnout toho, co by mohlo být nazváno surrealistickým osvícením...

3. V přítomnosti rozeznávají jediný kladný bod, na němž by se podle jejich mínění mohli shodnout všichni ostatní členové *La Révolution surréaliste*: totiž že duch je principem v podstatě nevymezenitelným a že se jej ani v životě, ani mimo něj nemůže podařit fixovat.

Antonin Artaud, J.-A. Boiffard, Michel Leiris, André Masson, Pierre Naville. (*Sděleno Raymondem Queneauem.*)

Přihlásit se k jakémukoli revolučnímu hnutí předpokládá víru v možnost jeho uskutečnění.

Bezprostřední skutečnost surrealistické revoluce nezáleží ani tak v nějaké změně ve fyzickém a viditelném řádu věcí, jako spíše ve vytvoření hnutí v oblasti ducha. Idea každé surrealistické revoluce směřuje hluboko do jádra a řádu myšlení... Zaměřuje se především na to, vytvořit mysticismus nového druhu...

Každý opravdový stoupenec surrealistické revoluce musí být přesvědčen, že surrealistické hnutí se neděje v abstraktnu, zejména ne v nějakém básnickém abstraktnu, které je nejvíce hodno nenávisi, ale že je skutečně schopno něco v lidském duchu změnit. (*Sděleno Raymondem Queneauem.*)

ÚŘAD PRO SURREALISTICKÉ VÝZKUMY

Těch několik výzev, vyslaných veřejnosti jako pozvánka do Úřadu pro surrealistické výzkumy, bylo zaslechnuto. Lhostejnost, která bývá nejpevnějším obranným valem masy, je konečně prolomena. Několik kritiků, naprosto neznalých věcí a poslušných davových zákonů, se pokusilo odvahu této manifestace zesměšnit; několik jiných, lépe informovaných, bylo podrážděno; ostatní v tom viděli skutečné nebezpečí. (Někteří se pokusili připisat nám úspěch pramenící ve zvědavosti; byl by to ovšem ubohý motiv našich záměrů, kdyby měl být vysvětlen tímto stavem ducha.)

Nicméně počet osob, které přijímáme, den ze dne stoupá, a třebaže je jejich zájem je nejrůznějšího druhu, počíná ospravedlňovat onu naději, kterou vkládáme v *neznámo*, jež nám může být každým dnem odhaleno.

Úřad pro surrealistické výzkumy je otevřen od 11. října 1924 v č. 15 v ulici Grenelle v Paříži denně mimo neděli od 16.00 do 18.30 hod. Dvě osoby jsou pověřeny, aby denně zajišťovaly nepřetržitý provoz. Tisku bylo zasláno v této věci několik sdělení, mezi jinými to, které částečně otiskujeme a které je stále zcela aktuální: „Úřad pro surrealistické výzkumy se zabývá tím, že všemi dostupnými prostředky přijímá zprávy týkající se rozličných forem, jichž je schopna nabýt nevědomá aktivita ducha. Žádná oblast není k tomuto záměru zvlášť předurčena, a surrealismus si předsevzal shromáždit co největší možný počet experimentálních údajů za účelem, který zatím nemůže být objasněn. Naléhavě žádáme, aby se přihlásily všechny osoby, které jsou jakýmkoli způsobem schopny přispět k vytvoření skutečného surrealistického archívu: ať nám objasní genezi objevu, ať nám navrhnou neznámý systém psychického bádání, ať nás učiní soudci nad překvapujícími shodami, ať nám vyloží své nejživelnější myšlenky o módě, jakož i o politice atd... anebo ať se věnují volné kritice mravů, ať se konečně uvolí světit nám své nejpodivuhodnější sny, jakož i to, co jim tyto sny vnukají.“

Úřad pro surrealistické výzkumy má být především orgánem spojujícím. A v tom je také *pravý smysl* jeho aktivity. Je třeba, aby se zvědavost, kterou vzhledem k nám mnohé osoby zakoušejí, stala skutečným zájmem, aby všechny návštěvy, vykonané v Úřadu, znamenaly opravdu nějaký nový přínos. Přijali jsme, mimo novináře, jejichž návštěvy nás udržovaly v kontaktu s velmi širokým publikem, osoby s velice rozdílnými názory, z nichž některé nevěděly skoro nic o věci surrealismu. Dodejme odvahy těm, kdož nás navštívili z pouhé sympatie, aniž přitom vyslovili svůj naprostý souhlas; kdyby jich bylo mnohem víc, pak by byl počet aktivních jedinců ještě větší. Poznali jsme konečně několik bytostí, jejichž rozhodnutí byla nanejvýš podobná našim; ty již stojí činně po našem boku...

Upozornění

Vzhledem k přímější a účinnější akci bylo rozhodnuto, že Úřad pro surrealistické výzkumy bude od 20. ledna 1925 pro veřejnost uzavřen. Práce zde bude pokračovat, avšak odlišným způsobem. Od této chvíle se řízení tohoto Úřadu ujímá Antonin Artaud. Soubor plánů a přesných projektů, které různé komise ve spolupráci s A. Artaudem právě vypracovávají, bude uveřejněn v 3. čísle *La Révolution surréaliste*.

Ústřední Úřad, víc než kdy jindy živoucí, je od nynějška uzavřeným místem; je však třeba, aby o jeho existenci svět věděl.

(La Révolution surréaliste 2, 15. leden 1925.)

RAČTE KE STOLU

Opusťte jeskyně bytí. Přijďte. Duch vane vně ducha. Je čas opustit příbytky. Podřídte se Všemohoucí Myšlence. Zázračno je u kořene ducha.

Jsme hluboko v duchu, ve středu myšlení. Ideje, logiku, řád, Pravdu (s velkým P), Rozum, vše posíláme v nicotu smrti. Pozor na vaši logiku, pánové, pozor na vaši logiku, nevíte, kam až nás může nenávisť proti logice zavést.

Pouze odvrácením od života, rozkazem uloženým duchu, můžeme zachytit život v jeho takzvaně reálné fyziognomii, avšak realita není tam dole. A na nás, kdož směřujeme k určité nadreálné věčnosti, na nás, kdož již dávno necítíme svou existenci v přítomnosti a kdož jsme sami sobě jakoby vlastními skutečnými stíny, na nás proto nesmíte přicházet s otravováním ducha.

Kdo nás odsuzuje, není zrozen v duchu, v tom duchu, o němž chceme mluvit a který je pro nás vně toho, co vy nazýváte duchem. Není třeba příliš zaměřovat naši pozornost k okovům, které nás připoutávají k zkamenělé imbecilitě ducha. Zmocnili jsme se nové bestie. Nebesa odpovídají na naše chování nesmyslnou absurditou. Tento náš zvyk, totiž obracet se zády k problémům, nezabrání v stanovený den nebesům, aby se otevřela a novému jazyku, aby zdomácněl uprostřed vašich idiotských traktátů, čímž míníme idiotské traktáty vaší myšlenky.

Myšlenka obsahuje znamení. Náš postoj k absurditě a smrti je postojem nejvyšší vnímavosti. Trhlinami skutečnosti, od nynějška nezáviděníhodné, bezděčně mluví sibylinský svět.

Antonin Artaud

(La Révolution surréaliste 3, 15. dubna 1925.)

Maurice Nadeau

DĚJINY SURREALISMU

a

SURREALISTICKÉ DOKUMENTY

Z francouzského originálu

Histoire du surréalisme suivi de Documents Surréalistes,
vydaného Éditions du Seuil, 1964;

přeložil Zbyněk Havlíček.

Překlad revidovala, ilustrační přílohu vybrala
a publikaci redakčně připravila Alena Nádvořníková.

Doslov Jan Gabriel.

Ediční poznámka Alena Nádvořníková.

Obálka a grafická úprava Petr Palarčík.

Vydalo nakladatelství Votobia.

Olomouc 1994.

Ve Votobii 1. vydání.